

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:3956

av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, L)

med anledning av skr. 2017/18:65 Riksrevisionens rapport om överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att likvärdiga villkor och likvärdig tillsyn och uppföljning ska gälla för alla aktörer som verkar inom tandvården, oavsett driftsform, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Riksrevisionen har i en granskningsrapport analyserat om det förekommer systematiskt överutnyttjande av det statliga tandvårdsstödet till följd av överbehandling.¹ Det är mycket bra att granskning och uppföljning sker av all välfärdsverksamhet i syfte att säkerställa kvalitet och att skattebetalarnas medel används så effektivt som möjligt.

Det som är beklagligt är att denna granskningsrapport från Riksrevisionen brister i metodik, att regeringen med sina ideologiska skygglappar fortsätter att lägga all tyngdpunkt på att rikta fokus på privata utförare av välfärd i stället för att sträva efter likvärdiga villkor, tillsyn och uppföljning av all välfärdsverksamhet, oavsett driftsform. Detta mönster gäller vare sig det handlar om tandvård, den nyligen tillsatta utredningen om vinster i vården eller ökade tillståndskrav inom socialtjänsten.

Bakgrund

Det är ett betydande problem att tandvård för t.ex. äldre inte i tillräcklig omfattning bygger på vetenskapligt underlag och beprövad erfarenhet. Det saknas välgrundade och

¹ Riksrevisionens granskningsrapport RiR 2017:19 Överutnyttjande av tandvårdsstödet till följd av överbehandling.

strukturerade kunskapsunderlag och forskning som behandlar äldres munhälsa utifrån den gruppens särskilda behov.²

Brist på nationella riktlinjer om exempelvis äldres munhälsa och tandvård medför oklarhet och otydlighet om vilken behandling som bör genomföras. Därtill leder detta till ökade risker för växande regionala och lokala skillnader i äldres möjligheter att få rätt tandvård i rätt tid.³ Det gör att oegentligheter naturligtvis kan förekomma gällande överbehandling eller underbehandling av patienter.

Samtidigt är de flesta i Sverige mycket nöjda med sin tandvård. Vad gäller tandvården är brukarnöjdheten som allra högst när det gäller de verksamheter som Svenskt Kvalitetsindex följer upp.⁴ Patienternas upplevda kvalitet när det gäller privat tandvård har aldrig varit så hög som nu. Däremot får Folktandvården ett något lägre betyg. Det är dock fortfarande högt jämfört med andra branscher.

Den privata tandvården får ett väldigt gott betyg främst tack vare kundernas nöjdhet gällande service, tillgänglighet, engagemang och lyhörddhet. När det gäller resultat, personalens kompetens och teknisk utrustning får såväl Folktandvården som privat tandvård höga omdömen.

Alliansregeringens tandvårdsreform 2008 och införandet av särskilt tandvårdsbidrag och stöd för tandvård vid långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning 2013 innebar betydande förstärkningar av statens tandvårdsstöd. Redan det första året anslogs närmare 6 miljarder kronor för tandvårdsreformen.⁵ Denna reform vill vi värna.

Nuvarande granskningssystem

Det är Försäkringskassan som betalar ut ersättning till utförare av tandvård och som sköter administrationen av det statliga tandvårdsstödet. Denna handläggning är i huvudsak automatiserad via ett elektroniskt system. Utförare av tandvård rapporterar in utförd vård till det elektroniska systemet och får på så sätt ersättning. Detta system möjliggör automatiska kontroller av uppgifterna som har rapporterats in.

Detta elektroniska system medför bl.a. att om något inte stämmer kan den enskilda utföraren av tandvård inte skicka in sitt underlag och därmed inte heller få ersättning. Så långt är det inga konstigheter. Automatiska kontroller kan emellertid inte helt förhindra felaktiga tillämpningar av regelverket. Det krävs därmed även manuella kontroller och att uppföljning utförs i efterhand.

Riksrevisionens rapport – metodval och slutsatser

Riksrevisionen har i denna rapport valt metoden att genomföra ett fältexperiment. Detta innebar att 735 tandläkarmottagningar valdes ut, såväl privata utförare av tandvård som folktandvårdsmottagningar. Dessa mottagningar utgjorde ungefär 15 procent av samtliga tandläkarmottagningar i landet. Urvalet valdes även ur perspektivet att kunna avspegla fördelningen mellan privata mottagningar och folktandvårdsmottagningar, dvs. cirka åtta av tio är privata utförare. Så långt är det inget problem med Riksrevisionens

² Källor: Socialstyrelsen, 2014 samt Tandlösa tandvårdsstöd – En analys av hur tandvårdsstöd fungerar för den äldre befolkningen, Rapport 2015:3 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.

³ Källa: Tandlösa tandvårdsstöd – En analys av hur tandvårdsstöd fungerar för den äldre befolkningen, Rapport 2015:3 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.

⁴ Källa: Svenskt Kvalitetsindex 2017.

⁵ Källa: Ett tandvårdsstöd för alla – Fler och starkare patienter, SOU 2015:76.

upplägg av granskningen. Därtill påpekar Riksrevisionen att bedrägeri och renodlat fusk ligger utanför ramen för denna granskning.

Ett allvarligt problem är emellertid att den avgörande metoden som Riksrevisionen använt för att göra sina iakttagelser och dra sina slutsatser bygger på antagandet att tandkroneåtgärderna 800 respektive 801 är utbytbara gentemot varandra. Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) påpekar dock att så inte alls är fallet. TLV betonar att de inte alls är utbytbara med varandra. Åtgärd 800 ska ske om patienten endast får en tandkrona i en käke. Om patienten i stället ska få flera tandkronor i samma käke vid samma behandlingstillfälle kan endast tandkroneåtgärd 801 tillämpas.

Riksrevisionen däremot hävdar att man kan visa på ett överutnyttjande av tandvårdsstödet, genom att revisionen via förhandsinformation till hälften av tandläkarmottagningarna i fältexperimentet gett dessa mottagningar information om att deras behandlingar gällande en viss åtgärd, i detta fall åtgärd 801, skulle komma att följas upp och kontrolleras i efterhand. Riksrevisionen anser att om denna förhandsinformation leder till en förändring av behandlingsmönster i form av en minskning av den åtgärd som kontrolleras så är det ett starkt tecken på att överbehandling förekommer. Men eftersom de utvalda undersökta behandlingarna inte är utbytbara håller inte logiken samman. Därtill riktar sig kritiken mot att Riksrevisionen i sin granskning utgått från ett regelverk som upphävdes redan 2008.

Regeringens bedömning och åtgärder

Det är bra att även regeringen noterar de tydliga bristerna i Riksrevisionens granskningsrapport. Det som samtidigt är tydligt är att regeringen ändå inte kan låta bli i sin skrivelse att låta ideologi gå före fakta och analys. Den privata tandvården i Sverige har den högsta nöjdheten bland brukarna av alla verksamheter som Svenskt Kvalitetsindex utvärderar.⁶

Därtill har Försäkringskassan som administrerar dessa system och även utför regelbundna manuella efterhandskontroller dragit slutsatsen att det generellt sett inte går att fastslå några tydliga signaler eller mönster som tyder på att det statliga tandvårdsstödet överutnyttjas.⁷

Försäkringskassan genomförde exempelvis 141 kontrollutredningar 2015, och i ett antal fall slogs det fast att regelfelaktigheter ägt rum som föranledde återkrav på utbetald ersättning. I 5 fall bedömdes felaktigheterna vara så omfattande och graverande att grovt bedrägeri kunde misstänkas. Detta ledde till polisanmälan av tandläkarmottagningen. Av 5,3 miljarder kronor i utbetald ersättning under 2015 vidtogs återkrav motsvarande 13,6 miljoner kronor.

Trots att Riksrevisionen slår fast att deras granskning inte omfattar bedrägerier och renodlat fusk och att regeringens egen myndighet Försäkringskassan inte anser att det går att dra slutsatser om ett generellt mönster av överutnyttjande av det statliga tandvårdsstödet skriver regeringen i sin skrivelse att det finns indikationer på att det statliga systemet missbrukas, dels av vårdgivare i ekonomisk vinning, dels av aktörer som i vissa fall bedöms ha kopplingar till organiserad brottslighet.

Det är en självklarhet att allt fusk och bedrägerier med skattemedel ska beivras och brottslingar lagföras. Anslagna gemensamma resurser avsedda att användas i välfärden

⁶ Källa: Svenskt Kvalitetsindex, 2017.

⁷ Källa: Försäkringskassan, 2016.

ska alltid följas upp noggrant, systematiskt och regelbundet. Därifrån är emellertid steget långt till att svepande tala om indikationer om att tandvårdsstöden missbrukas av vissa privata vårdgivare. Riksrevisionens granskningsrapport handlar om att upptäcka överutnyttjande. Detta ska inte, enligt granskningsrapporten, sammanblandas med bedrägerier och renodlat fusk som ligger utanför ramen för rapportens granskning.

Alliansens partier delar regeringens bedömning att Försäkringskassan bör ges förstärkta kontroll- och sanktionsmöjligheter. Det är bra att det nu utreds förutsättningar för att ge Försäkringskassan utökade möjligheter att avansluta utförare av tandvård som missköter sig från ersättningssystemet.

Det vore emellertid ännu bättre om regeringen samtidigt slog fast den tydliga principen att all välfärdsverksamhet ska ske på likvärdiga villkor, oavsett regi. Därtill att tillsyn, kontroll, uppföljning och utvärdering ska gälla lika för alla utförare av tandvård oavsett driftsform. Att göra generella antaganden om ensidigt omfattande fusk bland privata utförare av tandvård utan stöd av fakta och analys är inte seriöst. Tandvården i Sverige håller hög kvalitet, och högst kvalitet, enligt patienterna själva, håller den privata tandvården.

Emma Henriksson (KD)

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Anders W Jonsson (C)

Barbro Westerholm (L)